

DRUŽBENO UPRAVLJANJE

Izkušnje družbenega upravljanja socialnega zavarovanja v Zagrebu

Pri uslužbencih socialnega zavarovanja v Zagrebu ne boste več slišali besede »stranka«, temveč zavarovavec. Na prvi pogled ni v tej spremembi ničesar pomembnega. Toda to vendar kaže na spremembo odnosov uslužbencev do zavarovancev socialnega zavarovanja.

Lahko rečemo, da je likvidiran birokratski odnos med aparatom socialnega zavarovanja in zavarovanci. Doseči kaj takega v ustanovi, ki je navajena na administrativno upravljanje, čestokrat povezano z brezsrčnimi birokratskimi pojavi, ni bila tako enostavna reč. Zavarovanci se lahko za to zahvalijo družbenemu upravljanju, oziroma svoji skupščini socialnega zavarovanja in njenim organom. To je tudi največji rezultat družbenega upravljanja socialnega zavarovanja v Zagrebu.

Spremenjeni odnosi so pripomogli k hitrejšemu, lažjemu in učinkovitejšemu uveljavljanju pravic zavarovancev. Služba aparata v socialnem zavarovanju se odvija v korist zavarovancev, zaradi katerih ta tudi obstaja.

Decentralizacija — prvi korak

Zagreb je veliko mesto in močno industrijsko središče. Razen 160.000 aktivnih zavarovancev ima prav toliko tudi članov družin zavarovancev. Ena sama skupščina ne more proučiti vseh problemov, potreba in koristi tolikšnega števila zavarovancev. Zato so začeli z ustanavljanjem podružnic (6 v ožjem mestnem področju in 5 v novopriključnih komunah). Podružnice upravljajo skupščine, ki so vsekakor mnogo bližje zavarovancem in bolj poznajo njihove probleme. Hkrati so prešli določeni posli iz pristojnosti centralnega zavoda na podružnice. To so prav tisti posli, zaradi katerih so zavarovanci dostikrat zelo dolgo čakali, preden so uveljavili svoje pravice. Nadaljnji ukrep v smislu čim širšega družbenega upravljanja socialnega zavarovanja pa je tudi ustanavljanje odborov zavarovancev v večjih podjetjih.

Več pozornosti preventivni zaščiti

Obvarovati zdravega, bolnega pa čim bolj in čim hitreje ozdraviti, to je osnovna vodilna misel celotne službe socialnega zavarovanja v Zagrebu. V tem smislu so storili mnoge koristne ukrepe. Na tem mestu dajemo prednost zlasti preventivni zdravstveni zaščiti, kar je v skladu tudi s pojmovanjem organov družbenega upravljanja socialnega zavarovanja. Za lansko leto, torej prej, preden so izšli predpisi o skladih preventivne, je skupščina Zavoda izločila 5 milijonov dinarjev za potrebe preventivne zaščite. Ko je stopil v veljavo novi zakon o zdravstvenem zavarovanju, je bila ustvarjena tudi materialna baza, na kateri se gradi širok perspektivni plan za izvajanje preventivne zaščite, ki je bila doslej zapostavljena. — V tem

vprašanju bodo imeli odbori zavarovancev v podjetjih odločilno vlogo. Praktični rezultati dela posameznih odborov potrjujejo stališče, da se preventivna zaščita v industriji ne more izvajati brez aktivne udeležbe samega delovnega kolektiva. Povsod, kjer je dozorelo razumevanje važnosti zaščiti pri delu (s humanega in gospodarskega stališča), odpirajo zdravstvene postaje, postavljajo ustrezajoče zaščitne in sanitetne naprave poleg zdravstvene vzgoje, pri delavcih pa se utrjujejo higijenske navade.

Ob zdravljenju — kup problemov

Pereče vprašanje v sklopu problemov socialnega zavarovanja predstavlja zdravljenje obolenih zavarovancev. Tu je še mnogo odprtih in nerazčiščenih vprašanj. Morda je preostro reči, da komercializem v zdravstveni službi ni fraza, temveč nezdrava praksa. Iz tega vzdušja izvira vrsta negativnih pojav, ki se konec koncev izražajo v nepravilnih odnosih posameznih zdravnikov do zavarovancev tako glede načina, kakor tudi glede kvalitete zdravljenja. Pogosto sprehajanje od enega do drugega specialista vzbuja pri zavarovancih nezaupanje. Deficitnost zobne službe in nerešeno vprašanje delovnih mest v bolnišnicah so stalen povod za upravičena negotovanja zavarovancev. Izvršni odbor zavoda je mnoga vprašanja s tega področja uspešno rešil, vendar še zdaleč niso dosegli hitrega in kvalitetnega zdravljenja zavarovancev. Nekateri nepoučeni zavarovanci kritizirajo zavod za socialno zavarovanje, ker se ne vedo, kakšen odnos je med socialnim zavarovancem in zdravstveno službo.

Ne bi mogli reči, da so vsi izvoljeni predstavniki zavarovancev opravičili zaupanje svojih volivcev. Odsotnosti in pasivnosti določenega števila odbornikov pri sprejemanju in pretrpanju raznih odločitev se lahko v bodoče izognemo s tem, da bodo zavarovanci volili ljudi, ki bodo znali opravičiti njihovo zaupanje.

Trgovski delavci so že poprej poskušali najti povezavo s potrošniki. Ze lansko in predlansko leto smo imeli primere, da so posamezna trgovska podjetja vabila na sestanke svojih delovnih kolektivov tudi potrošnike, kadar so razpravljali o poslovanju podjetja. Tudi na sestankih Socialistične zveze so lansko leto ob priliki, ko so razpravljali o delu trgovske mreže, predlagali krepkejšo povezavo potrošnikov s kolektivni trgovine.

Toda hkrati z diskusijo o družbenem upravljanju v trgovini pa je sindikat trgovskih delavcev poudarjal in poudarja tudi v svojih sklepih na Kongresu podčrtal še vrsto drugih problemov v trgovini, ki jih je treba rešiti, da bi trgovska podjetja lahko poslovala z večjim uspehom. Med te probleme spadajo vsekakor: organizacija trgovske mreže, oprema trgovine s tehničnimi sredstvi, nadaljnje izpopolnjevanje in uvajanje bolj stimulativnega sistema plač, vprašanje strokovne usposobitve kadrov itd. Po našem mnenju je namreč za boljše poslovanje gospodarskih organizacij v trgovini glavno izboljšati organizacijo podjetja, organizacijo posla v njih in plačni sistem tako, da bo vse to tisti činitelj, ki bo vzpodbujal delovni kolektiv ne samo k ostvaritvi večjega prometa, temveč tudi k znižanju stroškov, k strokovnemu usposabljanju svojih kadrov, k boljšemu odnosu do potrošnikov, k boljšemu čuvanju blaga in podobno. Za zdaj še vedno te stvari niso na višini in v tem je treba iskati glavne vzroke za razne slabosti v delu trgovine.

Družbeno upravljanje bo z rešitvijo omenjenih problemov pripomoglo k izboljšanju dela trgovine. Potrošniške svete kot obliko družbenega upravljanja v trgovini volijo v vse večjem

števili podjetij in poslovalnic. Njihovo uvajanje je pravilno sprejelo veliko število delavcev in uslužbencev trgovine. Leti imajo lahko samo koristi od uvedbe družbenega upravljanja v obliki potrošniških svetov, če vestno opravljajo svoje posle. Od potrošniških svetov bodo dobivali koristne predloge za izboljšanje poslovanja podjetij, v katerih delajo, in to jim bo omogočilo tudi večji zaslužek. Člani potrošniških svetov bodo nadalje tudi najboljši tolmači prebivalstvu glede vseh tistih težkoč, s katerimi se borijo delavci v trgovini, kakor je na primer dvakratni delovni čas, nadurno delo, često nepravilen odnos potrošnikov do njih, majhne možnosti za zaslužek, za splošno in strokovno izobrazbo, za osebno in družinsko življenje itd. Delavcem v trgovini je mnogo na tem, da bi tudi ostali delovni ljudje, ki delajo v drugih gospodarskih panogah, spoznali pogoje, pod katerimi delajo v trgovini.

Ze v začetku dela potrošniških svetov pa je treba opozoriti na njihovo mesto in naloge. O tem so zlasti mnogo razpravljali na kongresa na Reki. Njihove kompetence so določene z zakonskimi predpisi, njihovo vsebino dela pa mora obogatiti praksa. Sedaj, v začetku pa bo treba pazljivo proučevati njihovo vsebino, predvsem pa metode dela. Potrošniški sveti se namreč ne bi smeli spuščati v vsakdanje, da ga tako imenujemo, operativno poslovanje gospodarske organizacije. Zlasti promet z živili kakor so sadje, zelenjava, meso, mleko in podobno, zahtevajo zelo ekspeditivno delo in hitro reagiranje. Koliko blaga je treba nabaviti

Potrošniški sveti in problemi trgovine

v določenem kratkem obdobju, kje in po kakšni ceni ga kupiti, po čem ga prodati, to mora še v naprej ostati v kompetenci vodstva gospodarske organizacije. Praksa je pokazala, da tudi organi družbenega upravljanja ne morejo reševati vsakodnevnih vseh vprašanj.

Toda potrošniški sveti pa lahko skupno z organi upravljanja zelo lahko določijo okvire, v katerih naj bi se razvijalo vsakodnevno poslovanje gospodarske organizacije. Treba bo sprejeti plane za prihodnje leto. To je vsekakor najvažnejša naloga v teku leta. Te plane bo obravnavala kolektivni trgovine, pri tem pa vsekakor lahko delujejo tudi potrošniški sveti. Družbeni plan mora biti tako postavljen, da bo usmerjal vse sile kolektiva k povečanju fizičnega obsega prometa in k pametnejšemu gospodarjenju v teku leta. No, to pa je samo del posla. Potrošniški sveti in organi upravljanja imajo nalogo, da spremljajo realizacijo z družbenim planom postavljenih nalog. Na podlagi začasnih analiz bodo lahko videli, kako se vrši promet, kakšna je politika cen, kje in kako nabavljajo blago, kako ga čuvajo, kako trošijo investicijska sredstva, kakšni so odnosi v kolektivu, kakšni so odnosi nasproti potrošnikom, kaj ukrepa jo glede strokovnega usposabljanja itd.

Sindikat trgovskih delavcev ima razen naloge, da daje vsa skupno z ustrežajočimi kodnevno pomoč, tudi to dolž družbeno-političnimi organizacijami proučuje delo potrošniških svetov in da na ta način razvija družbeno upravljanje v trgovini.

Ob sprejemanju novih šolskih proračunov

Pravilno in uspešno delo je v vsaki šoli v mnogočem odvisno od materialnih pogojev. Ne samo šolski prostor v ožjem smislu, ki služi neposredno za pouk, temveč tudi vsi drugi prostori za izboljšanje pouka in njihova opremljenost (kabineti, zbirke učil, dvorane, telovadni prostori in dr.) so pogoj za pravilno in uspešno delo vsake šole.

Ceprav po zakonskih predpisih pada vzdrževanje šol v breme proračuna občinskih in okrajnih ljudskih odborov, imajo šolski odbori pri reševanju teh vprašanj določene važne in odgovorne dolžnosti, ki jih sam zakon podrobneje postavlja in odreja. Tako sestavlja po odredbah splošnega zakona o upravljanju šol šolski odbor poleg drugega predračun dohodkov in izdatkov šole, nadzoruje njegovo izvrševanje in izkoriščanje splošnega ljudskega premoženja, ki je dodeljeno šoli.

Glede na sprejetje bodočih proračunov (zbiranje podatkov in postavljanje ustrežajočih predlogov) imajo šolski odbori važno

vlogo. Prevzemajo tudi polno odgovornost v primeru, da se ta vprašanja in problemi postavljajo in rešujejo nepravilno. Posamezni šolski odbori pa izhajajo z različnih kriterijev in z različnih stališč. Zato se v delu posameznih šolskih odborov, ki so še mladi organi družbenega upravljanja, kažejo razne nepravilnosti, napake in napačna pojmovanja.

Tako je v temelju napačno stališče posameznih šolskih odborov, ki menijo, da je njihovo delo pri predlogu proračuna samo navadna formalnost. Zato predlagajo tak proračun kakršnega sestavi uprava šole, menič, »da šola najbolje pozna svoje potrebe«. Prav tako je nepravilno stališče nekaterih drugih šolskih odborov, ki nerealno sestavljajo predloge proračunov z neopravičeno in nesorazmerno velikim povečanjem skrajnih vseh ali pa najvažnejših postavk. Ti šolski odbori taks napačna naziranja opravičujejo s tem, da bodo ljudski odbori občin in okrajev zmanjšali vse ali vsaj nekatere pozicije in partije.

Ta napačna pojmovanja izhajajo iz nepoznavanja bistva naloge in funkcije šolskega odbora kot družbenega organa in ga spreminjajo v pasivnega opazovalca šolskega življenja.

Zakon nalaga šolskemu odboru skrb za vse življenje in delo šole. Svojo dolžnost lahko pravilno opravlja samo tisti šolski odbor, ki temeljito pozna vse šolske probleme. Zato pa omogoča seznanjanje z materialnimi vprašanji in proračunom šolskemu odboru, da pozna tudi druge probleme.

Ta »proračunska pravica« šolskega odbora ima širši pomen, kakor pa se kaže na prvi pogled. Vprašanje pretresanja sprememb in dodatnih dopolnil predloga proračuna je treba postaviti na širšo podlago. V sedanjih fazah opravičenega varčevanja s proračunskimi sredstvi se delo šolskega odbora ne sme omejiti na prepisovanje prejšnjih proračunov. To delo mora biti konkretno in stvarno. Neobhodno je potrebno vsestransko in temeljito analizirati vsa dejstva, ki so vplivala, da se posamezne postavke povečajo ali zmanjšajo. Komune in pristojni ljudski odbori bodo tako temeljito in posamično pojasnjene predloge in sklepe šolskega odbora, kakor tudi organov, ki so neposredno in bližje seznanjeni s stanjem šole, nedvomno sprejeli in pravilno rešili.

Naši šolski odbori se morajo zaradi nezadostnih izkušenj lotiti reševanja teh aktualnih vprašanj čim bolj resno in energično. Najti morajo svoj stil in metodo dela. Obenem morajo spopolniti svoje izkušnje ter poglobiti in obogatiti vsebino svojega dela na teh konkretnih in praktičnih vprašanjih, da bi se lahko v nadaljnji fazi posvetili reševanju drugih problemov in prispevali k ostvaritvi novih odnosov in lika naše šole.

Čedomir Jelenić
tajnik Centralnega odbora sindikata trgovskih delavcev

Vukoje Kožovič